

אוצר

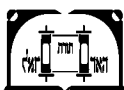
בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

הלבנת פנים

מכון תורת האדם לאדם
צפת

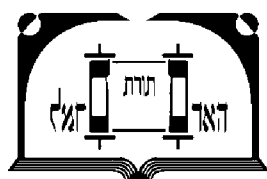
מכון לביקורת אמונת אדם ודת (מכון תורת האדם)

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CTRL B

מכון למקור הלכות שנין אדם לחבירו והפנמן

מכון תורת האדם לאדם, צפת

אור ע' אטרי התרגום סס

עליה בחייה, לאעקא לנלאה ערותה עליה כחייהא, סבאר סח שכתב
לצרור שנעשו צרות זו לזו וזה הטעם שאפרה התורה את אחותה
לא כשביל שהיא ערוה לבר שאיכ היתה ראויה שתאסר גם אחרי
מות אחותה, אבל הטעם שהיא ערוה בעבור לצרור שהיא תעיק
על אחותה בחייה כי אשה מתקנאת בירך חברתה, ורחמיו על כל
מעשיו כתיב ודרכי התורה דרכי נועם :

פרשת קדושים

י"ט ז', ואת שבתתי תשמרו, וית יומי שביא דילי תטרון וכן
ביונתן ובמי יאר כתב צ"י למה תרגם דילי מה שלא עשה נבי מצותי
חקתי ותורותי, ונ"ל ליישב עם פ"ט ראביע (אמור כיג ליב) השבתו
שבתכם זה יום השבת, לא יקרא שבת ישראל אלא שבת ה' ור"ל
כי המועדים יקראו שבת ישראל ורק יום השבת יקרא שבת ה'
על כי בו שבת סכל מלאכתו אשר עשה, ופה שאומר את שבתתי
תשמרו אם היה מוסב רק על שבת בראשית ה' מתרגם שביי אבל
כיון שזה מוסב גם על כל המועדות שכלם נקראו שבת לכן תרגם
יומא שביא דילי ר"ל ימי כל השביתה שאני צויתי אתכם לשבות :
י"ט ה' לרצונכם הובחוחו, לרעוא לכון תכסוניה, פ"י תשחטוחו
בכשרות באופן שיהיה הקרבן לרצון לכם, אבל כשנשחט בפסול
פגול הוא לא ירצה ע"י מה שכתבתי לעי' ויקרא א' ג' וזה לא
כפי' ראביע שיביאו הובח ברצון ולא באונם :
י"ט י"ג לא תלין פעולת שכיר, לא תבית אנרא ראנירא
זה כפי' ראביע היותו דרך קצרה, והטעם שכר פעולתו :

י"ט י"ז ולא תשא עליו חטא, ולא תקבל על די ליי חובא,
פ"י רמב"ן שר"ל שלא תקבל אתה עונש חטא שלה, ולולי דבריו
הייתי מפרש כונה אונקלס במלת תקבל משון צעקה כמו קובלין
אנו עליכם פרושים (ידיים פ"ד) קבלה לרי' זירא (קידושין נ"ט)
עוקבן הבבלי קבל קדמא (סנהדרין ל"א ב') ופ"י הערוך והיה כי
יצעק אלי הרגום ארי יקבל קדמי, וכן ועקת סיום קבילת סרום,
וכן הכצעקתה הכקבלתהון, וכן כי אם צעק יצעק אלו ארי אם
מקבל יקבול, ולפי דעתי גם האמור במשנה (תענית ר"ט פ"ב)
ובקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בנדיכם, הוא מלי צעקה
וקובלנא ובפ"י המיוחס לרש"י תענית שם כי הקשה תוספות סאן

דחו מ"ש דבהאי קרא דכי ביונה ולא קרי ליה ד' קבלא כו' עיי"ש
 ובתש"ו חות יאיר ס"י ס' כתב דתלמיד טועה ל' זה עיי"ש ובס' תורת
 נביאים ד' א' ע"ב, ודיש הוכח תוכיח את עמיהך למען ייטיב
 דרכו, או אולי יצטרך לפניך, אבל לא השא (בחוף לפני אנשים
 לספר) עליו חטא (ערה"כ ישעי' ס"ב ב' לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע
 בחוף קולו) ולפ"ז יש לנקד תקבל התיי במתיח וזה פי' חשוב בעיני

י"ט כ' בקרת תהיה, בקורתא תהי בה, נ"י דעה אונקלס בפ"י
 המלה בקרת מל' ביקור וחפוש כד' ר' אשי (כריתות י"א) כביקור
 תהא שאומדין אותה ומבקרין ומחפשיין אם יכולה לקבל ארבעים
 מלקות, וכ"כ ראביע יש או' מלשון לא יבקר הכהן :

י"ט כ"ג וערלתם; ערלתו, ותרחקו רחמא, — ערלים לא
 יאכל, מרחק לאברא, נ"י שאונקלס לא פי' כרש"י ערלים מל' אמום
 ונסתם מליחנות סמנו, אבל פי' (כהרד"ק בשרשיו) כל דבר היתר
 והכבד שראוי להשליכו ולחסרו, יקרא ערלה (עיי"ש) ולכן נאמר
 וערלתם לאסרו בהנאה, והראביע פה אמר יפה הוא סתורגם
 בארמית :

י"ט כ"ד, וכתבת; קעקע, ורושמי'ן חריתין, משמע אף רק על
 רשימה חרותה חייב ולא דוקא כתיבת אות כמו שכתב הספר
 החינוך ובמ"ח שם כ' דברמב"ם ושאר ראשונים אין פבואר דוקא
 אות אלא רשימה לכד ג"כ חייב :

י"ט ל' ומקדשי תיראו, ולבית מקדשי תחון דחלון, נראה
 שרומז בזה למ"ש (יבמות ו') יכול יתירא ממקדש ת"ל את שבתתי
 השמרו ואת מקדשי תיראו מה שמירה האמור בשבת לא משבת
 אתה מתירא אלא ממי שחזהיר על השבת אף מורא האמור במקדש
 לא ממקדש אתה מתירא אלא ממי שחזהיר על המקדש, ודיש
 לבית מקדשי ר"ל אל בית המקדש פי' לחשכינה השרייה ככהמ"ק :

כ' ה' כ"איש ההוא ובמשפחתו, ובסעודתו, כתב בס' חסידים
 ס"י תתשי' כשהמשפחה מוחים ביד כני אדם מלעשות דין דחייבים
 שבמשפחתם נענשים המשפחה ולכן תרגם אונקלס ובסעודתי וכן
 כ' עוד שם ס"י התתקעני בדפוס ברלין וכן בספרא (מוכא ברש"י
 שם) אמר ר"ש וכי משפחה מה חטאה, אלא ללסרך כו' שכולם
 מחפין עליו :

הקנין הנ"ל

סימן קעה

ב"מ דף נ"ט

כ"ו ע"ב דף נ"ט

יומר מאיסור רציחה, בודאי שלא, דהרי יכול להציל עצמו
 באחד מאצטרו, אסור להורגו, אף שבאם יציל עצמו באחד
 מאצטרו יעבור על איסור סקילה כגון שזה היה בשבת,
 דכשמציל עצמו באחד מאצטרו הוה מלאכה הנריכה לגופה
 לקטוע את ידו ואיכא חילול שבת גמור, משא"כ כשהוא
 הורג אומו, אין כאן מלאכה הנריכה לגופא, דלא נריכה
 נפילת הנשמה, הרי גם אז איכא דינא לאסור להרוג את
 הרודף, וא"כ הרי אם יציל עצמו באחד מאצטרו יעבור
 על איסור שבת החמור מן הרציחה בודאי מקרי יכול
 להצילו באחד מאצטרו ואסור להרוג הרודף, ה"נ הכא כיון
 דיכולה להציל עצמו צהלננת פנים, שפיר אסור להרוג,
 אף אם הלננת פנים היה יומר חמור מרציחה, וכמש"נ.

מה ששאל מע"כ מהא דאמרו בגמ' ב"מ דף נ"ט נוח לו
 לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילצין פני חברו
 צריכין לשיטת חו' סוטה דף י" ע"ב ד"ה נוח וצריכין
 יונה צפירושו למס' אבות פ"ג ט"ו דהוא חיוז גמור של
 יהרג ואל ילצין כשלשה העצירות הנו', ותמה מע"כ הרי
 אם היה יהודה מודה על האמת הרי לא הייתה חייבת
 מיטה, ואם לא היה מודה על זה היה מחייב לה מיטה,
 הרי מצד הדין הוא רודף אחריה להורגה שלא כדין, וא"כ
 הרי יכולה להציל עצמה צנפשו של רודף מצד הדין, אלא
 כאן לא הייתה יכולה להציל עצמה אלא צהלננת פנים,
 ואין זה יכול להיות שיהיה מותר להציל עצמו צנפשו של
 רודף יומר מהלננת פנים של הרודף, ע"כ.

הנה אין כאן קושיא, הגע עמך דהדין הוא אם יכול
 להציל עצמו מהרודף באם יעשה חילול שבת החמור

נאם ישראל יעקב פישר

סימן קעו

גמ' שבועות כ"ד בענין לאו והן

על שבעתו, אלא דהמורה אסרה עליו לאוכלה וצכה"ג
 שפיר י"ל דמקרי שב מידיעחו.

(ב) נ"ע דארכביה אחרי רכשי דלשיטת החו' דלמלקות
 לא צעינן לאו והן, לא מוכח כלל דלענין קרבן צעינן
 שגם ההן יהיה חייב בקרבן, אלא כיון שכלאו שפיר חייב
 קרבן, והשבעה אימא צהן אפילו רק לענין איסור שפיר
 מקרי אימא כלאו והן, או היכא דהשבעה איכא לגבי
 מויד, אלא להרמזין דס"ל שם שישב קושיא חו' משום
 דלימא צהן לענין קרבן אף דחל ע"י כולל מ"מ ליכא
 קרבן דקראי בדבר הרשות כתיב, מדצרו מוכח כן דצעינן
 דגם ההן יהיה חייב בקרבן, אולם לדעת החו' לא מוכח
 מידי צהא.

(ג) דנראה דאפילו לדידיה שפיר משכחת לה הן אפילו
 לגבי קרבן, כגון שידע השבעה ולא אכל, ומה שכח
 האצ"מ דא"כ הו"ל מויד ולא מייחי קרבן, שפיר משכחת
 לה כגון דידע השבעה, ולא ידע שחייבין עליה קרבן,
 דהוה שגגה לענין שבעת צטווי כדאמרינן צגמרא דף
 כ"ו ע"ב, ואף דצגמרא אמרינן הכי לגבי שבעה דלשעבר,
 פשיטא דגם בשבעה דלהבא מקרי שגגה קרבן, וכ"כ
 צלח"מ פ"ג משבועות ה"ו ע"י"ש, ודברי האצ"מ נע"ג.

בתרו' שבעות דף כ"ד ע"א ד"ה אלא הן תמהו אמה
 דפרכינן בגמ' אלא הן היכי משכחת לה, ותמהו
 הא משכחת לה צכולל כדאמרינן צירושלמי, ובאצ"מ סימן
 י"ד כחז לישב תמיהתם לפי מש"כ צחו' דלמלקות לא
 צעינן לאו והן, וא"כ ע"כ דקו' הגמרא קאי לענין קרבן,
 ומכיון דאמרינן בשבעות דף כ"ו דנשבע על הכיכר
 ונצטער ואכלה אפילו צשגגם שבעה, דלא הוה שב מידיעתו
 ופטור מקרבן, וה"נ הכא אפילו אי נימא דנשבע ע"י
 כולל שיאכל נצילות השבעה חלה עליו, מ"מ כיון דאסור
 לו לאכול נצילה אף דחלה עלה שבעה, מ"מ אסור לאכלו
 א"כ בודאי ליכא קרבן, אם לא אכל נצילות, דממ"נ אם
 ידע השבעה ואפ"י לא אכל א"כ הו"ל מויד וליכא
 קרבן ואם שכח השבעה נמי לימא צקרבן דהא אי נמי
 לא שכח נמי לא היה אוכל דהרי אסור לו לאכול נצילות
 אף שנשבע לאכול, וא"כ הוה אינו שב מידיעתו ולא
 משכחת לה הן לענין קרבן ע"כ, ע"י"ש.

ודבריו נ"ע דלכאורה לא דמי למצטער על הכיכר לכל
 הפירושים שם, דהתם הוא צעצמו מצד עצמו
 אינו שב מידיעתו והיה אוכלו, משא"כ הכא מה דלא
 אוכל אף אם היה זוכר השבעה אינו משום דרוזה לעבור

כ"ט

יותר מאיסור רציחה, צדאי שלא, דהרי יכול להציל עצמו
 באחד מאצטרו, אסור להורגו, אף שצאס יציל עצמו באחד
 מאצטרו יעצור על אסור סקילה כגון שזה היה בשבת,
 דכשמציל עצמו באחד מאצטרו הוה מלאכה הצריכה לגופה
 לקטוע את ידו ואיכא חילול שבת גמור, משא"כ כשהוא
 הורג אומו, אין כאן מלאכה הצריכה לגופה, דלא צריכה
 נטילת הנשמה, הרי גם אז איכא דינא דאסור להרוג את
 הרודף, וא"כ הרי אס יציל עצמו באחד מאצטרו יעצור
 על אסור שבת החמור מן הרציחה צדאי מקרי יכול
 להצילו באחד מאצטרו ואסור להרוג הרודף, ה"ג הכא כיון
 דיכולה להציל עצמו צהלצנת פנים, שפיר אסור להרוג,
 אף אס הלצנת פנים היה יותר חמור מרציחה, וכמש"כ.

נאם ישראל יעקב פישר

מה ששאל מע"כ מהו דאמרו בגמ' ב"מ דף נ"ט נוח לו
 לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילצין פני חברו
 צריכ, לשיטת חו' סוטה דף י' ע"ב ד"ה נוח וצריכנו
 יונה צפירושו למס' אבות פ"ג ט"ו דהוא חיוב גמור של
 יהרג ואל ילצין כשלאשה העבירות הנו', ותמה מע"כ הרי
 אס היה יהודה מודה על האמת הרי לא הייתה חייבת
 מיטה, ואס לא היה מודה על זה היה מחייב לה מיטה,
 הרי מלד הדין הוא רודף אחריה להורגה שלא כדין, וא"כ
 הרי יכולה להציל עצמה צנפשו של רודף מלד הדין, אלא
 כאן לא היטה יכולה להציל עצמה אלא צהלצנת פנים,
 ואיך זה יכול להיות שיהיה מותר להציל עצמו צנפשו של
 רודף יותר מהלצנת פנים של הרודף, ע"כ.

הנה אין כאן קושיא, הגע עצמך דהדין הוא אס יכול
 להציל עצמו מהרודף צאס יעשה חילול שבת החמור

סימן קעו

גמ' שבועות כ"ד בענין לאו והן

על שבעתו, אלא דהחורה אסרה עליו לאוכלה וצכה"ג
 שפיר י"ל דמקרי שב מידיעמו.

(ב) ז"ע דארכציה אחרי רכשי דלשיטת החו' דלמלקות
 לא צעינן לאו והן, לא מוכח כלל דלענין קרבן צעינן
 שגם ההן יהיה חייב צקרבן, אלא כיון שצלאו שפיר חייב
 קרבן, והשבעה איחא צהן אפילו רק לענין אסור שפיר
 מקרי איחא צלאו והן, או היכא דהשבעה איכא לגבי
 מויד, אלא להרמז"ן דס"ל שס שייצב קושית חו' משום
 דליחא צהן לענין קרבן אף דחל ע"י כולל מ"מ ליכא
 קרבן דקראי צדצר הרשות כתיב, מדצטרו מוכח כן דצעינן
 דגם ההן יהיה חייב צקרבן, אולם לדעת החו' לא מוכח
 מידי צהא.

(ג) דנראה דאפילו לדידיה שפיר משכחת לה הן אפילו
 לגבי קרבן, כגון שידע השבעה ולא אכל, ומה שכתב
 האב"מ דא"כ הו"ל מויד ולא מייתי קרבן, שפיר משכחת
 לה כגון דידע השבעה, ולא ידע שחייצין עליה קרבן,
 דהוה שגגה לענין שבעת צטוי כדאמרין צגמרא דף
 כ"ו ע"ב, ואף דצגמרא אמרינן הכי לגבי שבעה דלשעבר,
 פשיטא דגם בשבעה דלהצב מקרי שגגה קרבן, וכ"כ
 צלח"מ פ"ג משבעות ה"ו ע"י"ש, ודצרי האב"מ צע"ג.

בתו' שבעות דף כ"ד ע"א ד"ה אלא הן תמהו אמה
 דפרכינן צגמ' אלא הן היכי משכחת לה, ותמהו
 הא משכחת לה צכולל כדאמרין צירושלמי, וצאב"מ סימן
 ד' כצב לייצב תמיהתס לפי מש"כ צחו' דלמלקות לא
 צעינן לאו והן, וא"כ ע"כ דקו' הגמרא קאי לענין קרבן,
 ומכיון דאמרין בשבעות דף כ"ו דנשבע על הכיכר
 ונצטער ואכלה אפילו צשגגם שבעה, דלא הוה שב מידיעמו
 ופצור מקרבן, וה"ג הכא אפילו אי נימא דנשבע ע"י
 כולל שיאכל נצילות השבעה חלה עליו, מ"מ כיון דאסור
 לו לאכול נצילה אף דחלה עלה שבעה, מ"מ אסור לאכלו
 א"כ צדאי ליכא קרבן, אס לא אכל נצילות, דממ"נ אס
 ידע השבעה ואפ"י לא אכל א"כ הו"ל מויד וליכא
 קרבן ואס שכת השבעה נמי לימא צקרבן דהא אי נמי
 לא שכת נמי לא היה אוכל דהרי אסור לו לאכול נצילות
 אף שנשבע לאכול, וא"כ הוה אינו שב מידיעמו ולא
 משכחת לה הן לענין קרבן ע"כ, ע"י"ש.

ודבריו ז"ע דלכאורה לא דמי למצטער על הכיכר לכל
 הפירושים שס, דהתס הוא צעצמו מלד עצמו
 אינו שב מידיעמו והיה אוכלו, משא"כ הכא מה דלא
 אוכל אף אס היה זוכר השבעה אינו משום דרוצה לעצור

אגדה ומחשבה ביהדות

הקנה
פנים

פרקי מוסר והגות
מימי קדם ועד ימינו

מאת:

מאיר מיזליש

בהשתתפות:

דב שמש

מבוא

לעריכת השיט ורישומי השלם
והאמנותיות והתלבושות
(מיטודו של הוג מאיר בר-אילן ז"ל)

הוצאת "ניב" תל-אביב

אגדה ומחשבה ביהדות - א [מייזלש, מאיר] (5) עמוד מס 2 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הלבנת פנים

המלבין פני חברו מתוך רצון להתכבד
בקלוני, עושה זאת לא רק מתוך גסות רוח
ואי התחשבות בזולת, אלא בעיקר מתוך רצון
לחפות על מומיו שלה, אך בנה אינו אלא
מפנה את חצי ההשפלה כלפי עצמו.
נוסף על כך, עבירה זו גורמת לרמיסת
כבודו העצמי של הגעלב והורדת קרנו בפני
האחרים, ולעתים אף להריסת עולמו, ומשום
כך הושוותה לשפיכות דמים. ע"כ כדי להמנע
מעברה חמורה זו, מוטב לעבור לקיצוניות
השניה, הגובלת במסירות הגפש.

חומרת החטא.

רבי אלעזר המודעי אומר: ...המלבין פני חברו ברבים... אף על פי
שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא.

(אבות ג, יא)

שנה תנא לפני רב נחמן בר יצחק: כל המלבין פני חברו ברבים כאילו
שופך דמים. אמר לו: יפה אמרת, שרואים אנו שהולכת אדמומית (האודם
שבפנים) ובאה חורורית (נעשה חור).

(בבא מציעא נח)

מוטב לחיות מהגעלבים ואינם עולכים.

תנו רבנן: הגעלבים ואינם עולכים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עושים

מאהבה ושמחים ביסורים, עליהם הכתוב אומר: (שופטים ה, ו) "ואותכיו כצאת השמש בגבורתו".

(שבת פת)

שכר הזהיר בכבוד חברו.

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה על מטתי קללת חברי, וותרן בממוני הייתי.

(מגלה כח)

יש להמנע מהלבנת פני חבר בכל מחיר.

נזח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בר יוחאי. מניין? מתמר, שנאמר: (בראשית לז, כח) "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר: לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה". (ולא הזכירה את שמו של יהודה במפורש כדי שלא לבישו).

(ברכות מג)

וכיצד נמנעים?

אם שמעת איש אחד מלמד טעות לתלמיד, לא תאמר: טעות אתה אומר, אם הוא מתבייש בזה. אלא הודיעהו לאחד מקרוביו או לאוהבו ואל תשפוך דמו.

(ספר חסידים קלט)

אם יבוא אורח אל תשאל לו מדברי תורה, אלא אם כן שתדע שיוכל להשיב, או תשאל לו בינו לבינך שלא יתבייש.

(ספר חסידים שיב)

המלבין פני תם לבב מתחייב בנפשו!

בימי האר"י ז"ל היה מעשה, שאחד מן האנוסים בא מפורטוגל לגליל העליון לצפת, ושמע מהרב שדרש מענין לחם הפנים שהיה קרב במקדש מדי שבת בשבתו, וכפי הנראה אותו הרב נאנח בדרשתו והצטער מאד על שאין אנו מקריבים את לחם הפנים. אותו אנוס ששמע את הדבר הלך בתום לבבו

לכיתו וציוה את אשתו שבכל יום ששי תכין לו שתי ככרות לחם מנופה שלש עשרה פעמים ושיהיה גלוש בטהרה ובכל מיני יפוי ונאפה בטוב, לפי שהיה רוצה להקריבם לפני היכל ה', אולי יתעשת ה' לו ויקבלם בעולה. וכאשר דימה — כן עשתה לו אשתו. ובכל יום ששי היה מוליך אותם שתי הלחם לפני היכל ה' ומתפלל ומתחנן לפניו יתברך, שיקבלם ברצון טוב ויערב לו ויבושם לו, כבן המתחטא על אביו, ומניח החלות והולך לו. השמש היה בא ולקח שתי הלחם, מבלי דרישה וחקירה מהיכן באו ומי הביאום ואוכל ושמח בהם כשמחה בקציר. ובשעת מעריב היה רץ אותו האיש ירא ה' אל היכל ה' וכיון שלא היה מוצא שם את הלחם היה שמח שמחה רבה בלבו והולך ואומר לאשתו: השבח וההודאה לא-ל יתברך, כי לא בזה ענות עני, וכבר קבל הלחם ואכלו חם. למען השם יתברך אל תתרשלי בעשייתם והזהרי מאד, כי הואיל ואין בידינו במה לכבדו ואנו רואים שלחם זה ערב לו, חובה עלינו לעשות לו נחת רוח בהם. והיה הולך ומתמיד בזה זמן רב.

ויהי היום ואותו רב שדרש בענין לחם הפנים, היה ביום הששי בביהכ"נ עומד על הבימה וחוזר על הדרשה שהיה לו — לדרוש למחרת ביום השבת. והנה האיש ההוא בא כמנהגו הטוב, עם ככרות הלחם וקרב אל היכ הקודש והתחיל לסדר את דבריו ותחינותיו כנהוג, מבלי שהרגיש שהרב עומד על הבימה. מרוב ההתלהבות והשמחה שהיה לו בעת שהיה מביא דורון זה לפני ואמקום. והרב התריש לו והביט וראה ושמע את כל מה שהאיש דיבר ועשה. חרה לו לרב מאד, קרא לו, הלבין פניו וגער בו: שוטה, וכי הא-לה שלנו אוכל ושותה? ודאי השמש לוקח זה ואתה סבור שה' הוא המקבלם, וזה עוון גדול לייחס שום גשמיות שהיא לה' שאין לו דמות הגוף ואינו גוף. ובתוך הרעש שהקים בא השמש והודה שהוא הוא שהיה לוקח את הלחמים. כשמוע האיש את הדברים התחיל לבכות ובקש מאת הרב שימחול לו שטעה בדרוש שלו וחשב לעשות מצוה ולא עשה אלא עבירה, כפי דבריו.

בינתיים בא לרב שליח מיוחד מאת האר"י ז"ל ואמר לו בשם האר"י: לך וצו לביתך, כי למחר בעת שיהיה לך לדרוש — מות תמות. הרב נבהל על השמועה אשר לא טובה והלך אצל האר"י ז"ל שיגיד לו מה פשעו ומה חטאתו. והשיב לו האר"י: שמעתי לפי שבטלת נחת רוח שהיה לו להקב"ה. שמיום שחרב הבית לא היה לו נחת רוח לפניו כמו באותה שעה שהאנוס הזה היה מביא שתי הלחם בתמימות לבו ומקריבם לפני היכלו וסבור היה שהשם יתברך קיבלם ממנו, ומפני שביטלת אותו מלהביאם, ולא עוד אלא שהלבנת את פניו — נגזרה עליך מיתה בלי שום פתח הצלה לפניך. הלך הרב בעל

הדרוש ויצו לביתו. וביום שבת קודש, בשעה שהיה לו לדרוש, נפטר לבית
עולמו, כאשר תגיד לו איש הא־להים האר"י ז"ל.

(משנת חכמים ה, ט)

מ ד ב ר י ח כ מ י ם :

מן האיולת — שתגנה בני־אדם, במה שאתה עושה כמוהו.

(מבחר כ, טז)

כל הנגעים אדם רואה, תוך מנגעי עצמו.

(נגעים ב, ה)

ההורג איש הוא (הודגו) בפעם אחת, והמלבין (פניו) — הורגו הרבה
פעמים.

(רבי אליהו האתמרי — מדרש אליהו מכ)

אגרות משה

וכאן:

האיסור לחבול בצניע

שו"ת אגרות משה חלק חר"מ ב' סימן סו

אגרות משה חר"מ ב' סימן סו

אם נערה מותרת ליפות עצמה ע"י נתוח שהוא חבלה בגופה. הקמת פניו - אסור לביטל חמיו גם כשהוא 14 חודשים. הקמת פניו - אסור לביטל חמיו גם כשהוא 14 חודשים. הקמת פניו - אסור לביטל חמיו גם כשהוא 14 חודשים.

כ' אדר תשכ"ד.

נשאלתי בנערה שרוצה ליפות עצמה כדי שיקפצו עליה לקדשה ע"י מה שהמציאו עתה הרופאים ע"י נתוח שהוא חבלה בגופה אם מותרת מצד האיסור לחבול בעצמו. והנה בתוס' ב"ק דף צ"א ע"ב ד"ה אלא איתא דאסור לחבול בעצמו אפילו לצורך כהא דאשה שטפתה על ראשה להרויח כאיסור שמן. וא"כ אף שכאן הוא צורך גדול הא יש לכאורה לאסור דדוחק לחלק בין צורך קטן לצורך גדול כל זמן שלא מצינו בפירוש. אך הא יקשה ע"ז מהא דמסיק דהאי תנא הוא ר"א הקפר ברבי שסובר דנזיר הוא חוטא שציער עצמו מן היין וק"ו להמצער עצמו בחבלה, שודאי מסתבר שאם יש לו הנאת ממון או שאר הנאה כשיצער עצמו ולא ישתה יין שלא יהיה אסור, א"כ גם החובל בעצמו שילפינן מזה אף שהוא מק"ו אין לאסור כשהוא לצורך הרוחת ממון או לשאר צרכים ואיך כתבו התוס' שאפילו לצורך אסור לחבול בעצמו.

וצריך לומר שביין המונע מלשתות בשביל איזה הרוחה לא נחשב כלל מצטער מזה כיון דהנאתו מהריוח גדולה מצערו דכשישתה ולא ירויח הרי יהיה לו עוד יותר צער מזה שהפסיד הריוח שהיה משיג כשלא ישתה היין דהא כל הצער ממניעת שתיית יין הוא רק מצד שמתאוה לזה והרי מתאוה יותר להרויח, אבל בחובל עצמו שהוא צער ממש לא מצד תאוה לא מתחלף זה בצער שלא ירויח שהוא רק מצד תאוה להרויח, ומה שמתרצה לחבול בעצמו בשביל הריוח הוא שמצד רצונו הגדול להרוחת הממון רוצה לסבול הצער שזה אסור. וגם לדינא הא לא קיי"ל כר"א הקפר ברבי ומ"מ פסק הרמב"ם רפ"ה מחובל דאסור לחבול בעצמו, כדאיתא בהגר"א יו"ד סימן רל"ו סק"ו, א"כ הוא מלמוד אחר, שלכן הוא בכל אופן אף לצורך. אבל מ"מ אם לר"א הקפר ברבי היה צריך לומר דמותר לצורך היה ראייה מיניה לכו"ע כיון שלא מצינו חולק, וגם הא ע"ז שאסר ר"ע במתני' שאיירי אף לצורך הביא הגמ' מר"א הקפר ברבי הרי שגם לר"א הקפר ברבי אסור לחבול בעצמו אף לצורך לכן צריך לומר כדתיירצתי.

אבל הרמב"ם הא כתב ברפ"ה מחובל באיסור הכאה לאדם כשר מישראל שהוא במכה דרך נציון ולחד גירסא דרך בזיון עיי"ש, וא"כ בעובדא זו שהחבלה הוא ליפותה הרי אינו דרך נציון ובזיון שלא שייך האיסור ואם במכה חברו הוא רק דרך נציון ובזיון גם במכה בעצמו אין לאסור כשהוא ליפות שאינו דרך נציון ובזיון. ומה שדייק ידידי הרב הגאון ר' טוביה גאלדשטיין שליט"א מלשון ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל דרך נציון ה"ז עובר בל"ת = בלא תעשה =, שתנאי דדרך נציון הוא רק על מכה ולא על חובל, לא מסתבר זה, דהא בין חובל בין מכה ילפינן מחד קרא דלא יוסיף וכיון שמשמע לרמב"ם דהוספה במלקות הוא דרך נציון ובזיון ומזה לא נוכל למילף הכאה שלא בדרך נציון ובזיון א"כ גם חובל הוא דוקא בדרך נציון ובזיון וקאי התנאי דדרך נציון גם על חובל דלא שייך לחלק בלפותא מחד קרא.

ויש להביא ראייה לשיטת הרמב"ם מהא דאמר בב"ק שם / דף צ"א / ר"ח כד הוה מסגי ביני היזמי והגא מדלי להו למאניה אמר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה ארוכה ואם כל חובל חייב איך היה מותר לו לילך ביני היזמי והגא בלא בגדים שיחבול בעצמו הא יעבור איסור חובל בעצמו ואף שאינו מתכוין הא היה פסיק רישיה דדוחק לומר דהיה באופן שלא היה פ"ר = פסיק רישא =, ולכן צריך לומר דהאיסור חובל הוא רק דרך נציון וכיון שהיה הליכתו לצורך הרי אין זה דרך נציון וליכא האיסור. ונצטרך לומר דלצורך שאסור הוא דברים שעושה אותם לכוונת צער כהא שמקרע על המת שהוא להצטער ביותר מצד צערו על המת ורוצה להשחית, אבל לפ"ז גם בחובל בעצמו כמשרט על המת יש לאסור שהרצון והצורך הוא הצער מזה שזהו דרך נציון ובזיון שזה אסור אף שהוא לצורך דהרצון להצטער נחשב לו צורך, דבכל אופן אסרה תורה, ויקשה מהא דעל שריטה למת הוצרך לקרא אחר ועל שריטה לצער אחר כעל ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה ביים ליכא האיסור כדאיתא במכות דף כ' ע"ב, ודוחק לומר דהוא לעוד לאו והמיעוט לביתו שנפל הוא מיעוט מאותו האיסור אבל אסור מדין חובל בעצמו, דהא בתוס' סנהדרין דף ס"ח ע"א איתא טעם על ר"ע שהכה במיתת ר"א את בשרו עד שדמו שותת לארץ שמשום שרט לנפש ליכא דמשום תורה קעביד כדאמר אין לי שולחני להרצותן, והא עדיין יקשה דהיה אסור משום חובל בעצמו ור"ע דמתני' הא סובר דאסור לחבול בעצמו ודוחק לומר דהוא רק כר"ע דברייתא ודלא כרבא שסובר דגם לר"ע דברייתא אסור בחבלה דהי"ל להקשות מברייתא דסנהדרין. ואין לומר דהשריטה הוא כבוד להמת שצטערו עבורו כל כך עד שמשרטינן ומתגודדינן בבשרם שלכן אין זה דרך נציון, שאף בשביל כבוד המת הרי הוא דרך נציון וכיון דהכבוד הצער והבזיון בשבילו. וצריך לומר שהוא משקיט צערו בזה כהא דבשבת דף ק"ה ע"ב שפרש"י על מקרע בחמתו דא"ר אבין דהוא מתקן דקעביד נחת רוח ליצרו שמשכך את חמתו, וכן הוא גם בחבלת עצמו משכך ומשקיט צערו וחמתו שיש לו מהמת ולכן אין זה דרך נציון ובזיון שמצד איסור חובל בעצמו ליכא רק משום איסור האחר דשריטה על מת ועל ביתו שנפל וספינתו שנטבעה ליכא האיסור ור"ע היה מותר מצד צערו על התורה להשקיט צערו. שוב הראו לי שבערוך לנר יבמות דף י"ג סע"ב הקשה זה ומה שתירץ דמשום כבוד התורה מותר כמו שליכא משום כל תשחית בעוקרין על המלכים, לא נכון כלל דליכא בזה שום כבוד להתורה והתורה הא מאסה בכבוד כזה ולא הוזכר בתוס' לשון כבוד אלא אתורה היה מצטער כדאמר אין לי שולחני וכן הוא בש"ך יו"ד סימן ק"פ סק"י, וכן מה שתירץ שהיה שלא במתכוין דלא חשב שיצא דם בהכאתו כהא דרבא בשבת דף פ"ח ע"א שהיה מונח אצבעתא דידיה תותי כרעא לא נכון כלל דהתם היה מונח האצבע שלא באופן הכאה וצער רק שנודמן שהרגל היה ממעך ולא היה לו לחשוב על זה שייך לומר שהיה שלא במתכוין אבל היכא שהוא מכה בכוונה להצטער שיש לו ודאי לאסוקי אדעתיה שיצא דם איך שייך להחשיבו שלא במתכוין, וכן לא מתורץ מה שסובר הב"י יו"ד שם דעל צער אחר

שרי וכן פסק הרמ"א שם סעי' ו'. אלא צריך לומר כדברתי.

ועיין בשט"מ ב"ק צ"א ע"ב בשם הרמ"ה דמהא דר"ח כתב דשמעינן דאדם רשאי לחבול בעצמו ופסק כמותו משום דבתרא הוא אבל הא יקשה על הרמב"ם שפוסק דאסור אבל הוא כדכתבתי שהראיה היא רק דלא נאסר אלא בדרך נציון.

אך לכאורה יקשה מסנהדרין דף פ"ד ע"ב דעל מה דרב לא שביק לבריה למישקל ליה סילוא הקשה א"ה אחר נמי, והא חבלה זו הוא לאו דרך נציון ובזיון כיון דכוונתו הוא למישקל הסילוא וליכא האיסור דלא יוסיף ול"ד לבן באביו שאף בלא דרך נציון ובזיון נמי חייב חנק דנתמעט רק מכה לרפואה, וצריך לומר דהחשש דדלמא חביל בו טפי ממה שהוא בדרך הרפואה כדאיתא בגי' בשם רמב"ן (דף י"ט ע"א מדפי הרי"ף) והכוונה שיהיה זה באופן שהיה יכול להזהר שלא יחבול יותר אך לא יזהר כראוי מפני הטירדא וחבלה זו היתירה הרי היא דרך נציון ובזיון כיון שלא הוצרך זה להרפואה והאי זהירות שאדם מועד לעולם הוא כלא נתחשב בהלאו מצד עצלותו להזהר שלכן היה נמצא שעבר על איסור חובל בשוגג והקשה שפיר שהיה לן לאסור אם חוששין לזה בכן לאביו.

ובעצם מזה שפשוט לגמ' דמותר להקיז דם לחברו ובעי אם מותר בן לאביו ראה שאיסור חובל שילפינן מלא יוסיף הוא דוקא דרך נציון ובזיון ולא כשחובל לרפואה, אבל במכה אביו שנאמר סתם מכה היה מקום לומר דאף לרפואה יהיה חייב כשאינו סכנה דלידחי מדין פקוח נפש, וא"כ יש למילף מזה דגם שלא לרפואה אם הוא באופן שהחבלה הוא לטובתו שאינו דרך נציון ובזיון מותר כדסובר הרמב"ם, ומוכרחין לומר שמה שהקשה דיהיה אסור גם אחר למישקל סילוא הוא משום דהאי זהירות מלחבול טפי ממה שצריך הוא נחשב דרך נציון ובזיון, כדתיירצתי.

ועוד יש ראייה מהא דבסנהדרין דף פ"ט ע"ב בעובדא דמיכה דאמר לחבריה הכני נא שנענש בהכאת הארי על שמאן להכותו שהקשה הגמ' מנא ידע דאיענש ותירץ היכא דמוחזק שאני והוצרך להוכיח מאברהם בהר המוריה ומאליהו בהר הכרמל ולא הוכיח מזה גופיה דאי לא תימא הכי היה אסור לשמוע לו משום לאו דלא יוסיף, אלמא דמצד לאו דלא יוסיף היה מותר דכיון דאמר לו שיכהו בדבר ה' הרי אין זה דרך נציון ובזיון אף אם אינו מוחזק עדיין לנביא ואינו רשאי להאמינו לעבור על איסור, דמ"מ כיון שהוא אומר שיכהו לא מפני שהוא רוצה לחבול בעצמו אלא שהוא בדבר ה' הרי בכל אופן כיון שסובר כן אינו דרך נציון ובזיון, וגם רשאי להאמינו כיון שהוא אדם גדול ותכס וראוי לנבואה ואף שחייב להאמין הוא רק כשעשה אות ומופת כדאיתא ברמב"ם סוף פ"ז מיסוה"ת מ"מ רשאי להאמינו כשהוא ראוי לנבואה וכיון שאם האמת כדבריו ליכא איסור כלל, ואינו דחוי על האיסור מצד ציוי הנביא שע"ז אינו רשאי להאמינו אלא בנתינת אות או במוחזק, אבל אם האיסור דחובל היה בכל אופן ורק משום ציוי הנביא היה מחוייב לעבור על איסור חובל היה הוכחה מזה גופיה דנביא מוחזק שאני שלא צריך אות וא"כ הוא ראה להרמב"ם.

ולכן נראה מזה שיש להתיר להנערה ליפות עצמה אף שהוא ע"י חבלה כיון שאינו דרך נציון ובזיון אלא אדרבה לטובתה. ועיין בסנהדרין דף פ"ד ע"ב שר' מתנא אמר שבן מותר להקיז דם לאביו משום שנאמר ואהבת לרעך כמוך ופרש"י לא הוזהרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו, ופשוט שאין הכוונה כשהוא אינו מקפיד לעשות לעצמו רשאי לעשות לחברו אף שאין זה לטובתו כגון הרוצה לענות עצמו בסיגופים ובחבלות שודאי אסור לעשות לחברו אף למ"ד מותר לחבול בעצמו, ולא רק בחבלות אלא אף אדם שאינו מקפיד על בזיונו, לא רק מצד שמקיים מתני' דאבות פ"ד מ"ד שר' לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח עיי"ש בפה"מ = בפירוש המשניות = להרמב"ם בעובדא דההוא חסיד, אלא אף אם גם מטבעו אינו מקפיד שאסור לו לבזות את חברו ואדרבה מחוייב הוא לכבד את חברו, והוא חטא היותר גדול המלבין פני חברו והוא בלאו דלא תשא עליו חטא ואם ברבים הוא בעונש דאין לו חלק לעוה"ב כמפורש ברמב"ם פ"ו מדעות ה"ח שהלאו להכלים את ישראל הוא אף שלא ברבים ולא הוזכר חלוק לומר דשפלי רוח יהיו מותרין להכלים בנ"א = בני אדם =, וא"כ גם באדם שמענה עצמו בסיגופים וחבלות אסור לו לסגף ולחבול בחברו, אבל כוונת רש"י דחבלה כזו שהוא לטובתו כהקזת דם שכל אדם רוצים וחפצים לעשות לעצמן מצד האהבה לעצמו לא שייך לאסרו לעשות לחברו וא"צ קרא להתיר זה, שלכן אף לאביו שלא נאמר בחיוב הכאתו שיהיה דוקא דרך נציון ובזיון וגם ליכא קרא לפטור לרפואה נמי א"א לאסור כשהוא לטובת האב כהקזת דם לרפואה אף שאינו לחשש סכנה ופ"י = ופקוח נפש =. ומסתבר שאף ר"ד בר חיננא שמצריך קרא להתיר הקזת דם לרפואה לאביו מהיקשא דמכה אדם ומכה בהמה, הוא רק למכה אביו שאולי יש בהכאה חסרון יראה וזלזול שזה איכא גם במקיז לרפואה, וגם אולי מצריך הקרא לאם אין האב רוצה בהחבלה אף שהוא לרפואה שג"כ פטור ומותר וכדאיתא כן הדין במנ"ח = במנחת חינוך = מצוה מ"ח שסובר שאין לידע זה מואהבת לרעך כמוך משום שנמצאים מעט אנשים שאין רוצים להצטער בחבלה אף שיודעין שיתרפאו מזה כשאין במחלתם סכנה שלכן היה מקום לילך בתר רצון אדם זה אף שהוא מהמיעוט והוצרך להקרא דמקיש למכה בהמה דפטור כשהוא לרפואה אף שהוא בע"כ דבעלים כיון שלא הזיקו בזה אלא אדרבה השביחו ולא שייך חיוב על נתינת שבח וריוח לאדם אף שהוא בע"כ ש"כ גם מכה אדם דאיירי באביו שאם לרפואה פטור אף שהוא בע"כ, ור' מתנא סובר דלא צריך להקרא דהסברא היא שיש למיזל בתר דעת רוב בנ"א = בני אדם =. ואולי פליג ע"ז ר' מתנא וסובר דבע"כ דהאב אסור להקיז לו דם בליכא סכנה דלא כהמנ"ח, וכן אפשר פוסק הרמב"ם שכתב בפ"ה מממרים ה"ז באם אין שם מי שיעשה אלא הוא והרי הן מצטערין ה"ז מקיז וחותר כפ"מ = כפי מה = שירשהו לעשות, שמשמע מלשון זה דבלא מרשהו האב אסור להבן להקיז לו דם לרפואה שהוא משום שפוסק כר' מתנא, והמנ"ח עמד על לשון זה שברמב"ם ומשמע מלשוננו שסובר דלשון זה שברמב"ם לאו דוקא, אבל אפשר דהוא דוקא ואוסר בע"כ מטעם דסובר דפליגי בזה ר' מתנא ור"ד בר חיננא ופסק כר' מתנא. עכ"פ הקרא שמצריך ר"ד בר חיננא הוא

מנ"ח
ד"י
חבר
פ"ד
ט"ו
כ"ד
מ"ד

למכה אביו אבל למקזז דם לחברו לרפואה שמותר גם הוא לא יצריך קרא לא מבעיא להרמב"ם שבלא דרך נציון ובזיון ליכא הלאו אלא אף אם לא נסבור כהרמב"ם בזה נמי כיון שהוא לטובתו מותר בפשיטות בלא קרא מצד ואהבת לרעך כמוך שאמר ר' מתנא, אך אולי למה שכתבתי בפירושי שני דר"ד בר חנינא מצריך קרא למכה אביו בע"כ היה צריך קרא גם לחובל בחברו לרפואה בע"כ וידעינן זה מכ"ש ממכה אביו שמותר מהיקשא שכ"ש בחברו שמותר. ואם נימא שר' מתנא פליג ואוסר בע"כ באביו אולי יסבור לאסור גם בחברו בע"כ וצ"ע לדינא דלמנ"ח הא פשוט לו שמותר אף באביו וכ"ש בחברו. אבל ברצון חברו לכו"ע מותר גם בלא קרא אף אם לא נסבור כהרמב"ם ונאסור חובל בכל אופן כיון שהוא לטובתו וברצונו מקרא דואהבת לרעך כמוך. וא"כ בנערה ליפות עצמה שהוא לטובתה וברצונה יש להתיר בפשיטות אף אם לא נסבור כהרמב"ם בחדושו דבעינן שיהיה דרך נציון ובזיון.

וקצת ראיה יש עוד להביא מבכורות דף מ"ה ע"א שתנן היתה בה יתרת וחתכה, ואם היה אסור לחותכה הו"ל למיתני אע"פ שאינו רשאי, כדתנן במתני' קמא פ"א ודפ"ב = ודף פ"ב = שם במוכר חמורו ופרתו לעכו"ם שתנן אע"פ שאינו רשאי והכא לא נקט משמע שרשאי, ודוחק לומר שמתני' זו פליג אר"ע דמתני' בב"ק וסובר שאדם רשאי לחבול בעצמו דהא לא הובא מתני' זו לתנא שפליג, אלא צריך לומר דכיון שהוא לנוי שלכך הוא לטובתו שרוצה בזה ליכא איסור דחובל והוי מזה ראיה ממש לעובדא דידן שכ"ש בנערה שהיפוי יותר צורך וטובה לה מלאיש דהא איתא בכתובות דף נ"ט ע"ב תני ר"ח אין אשה אלא ליופי שודאי יש להחשיב שהוא לטובתה ומותרת לחבול בשביל להתיפות.

משה פיינשטיין.

** נא לשמור על קדושת הגליון / הודפס מתוך תקליטור פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

האגף הנ"ל

ה'לכה

ה'לכה ה'

כל השונא א' מישראל בלבו עובר בל"ת שנאמר לא תשנא אחיך בלבבך, כו', ולא הזהירה התורה אלא על שנאה שבלב. בסמ"ק סי' י"ז פי' ואינו בכלל ואהבת לרעך שמזהיר הכ' על אותו שמותר לשנוא אותו כגון אם עבר עבירה, ואפילו הכי אסור לשנוא אותו בלב ולהראות לו פנים יפות בגלוי אלא אם הוא ראוי לשנאה ישנאהו בגלוי, ע"כ, והנה יש ראיה לרבנו דלא תשנא בלבבך מיירי בשנאה שבלב מפסיקתא זוטרתא נצבים, ח"ל: על אויבך — אלו המפורסמין שאויבין בפרהסיא כענין שנאמר אמר אויב ארדוף, ועל שונאיך — אלו שבסתר כענין שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך. בגמ' פסחים קי"ג, זמי שרי למיסניה והכתיב לא תשנא, ומסיק שם דחזי ביה איהו דבר ערוה, וקשה לכאורה, למה לא הקשו בגמ' על הפ' הקודם כי תפגע בשור אויבך ומי שרי למיסניה, אלא ודאי כנ"ל כיון דהאי קרא אויבך כתיב, ואלו הן אויבין שבפרהסיא כמ"ש בפסיקתא ולכן לא מצי להקשות על פסוק זה מלא תשנא דהכתוב אסר רק בשנאה בסתר ובטמון לבו, והקשה רק על הקרא כי תראה חמור שונאיך.

ה'לכה ח'

המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו שנאמר ולא תשא עליו חטא, כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא, מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכש"כ ברבים ע"כ. הדיוק תחלה שכ' הרמב"ם משמע דרק תחלה אסור להכלימו, ועיין בלח"מ זבתרגום יונתן עה"ת, במ"ש ברם אין מיבהית לא תקבלון מטולתיה חובה, פי' שקאי על המוכיח וכלומר שלא יסבול המוכיח עי"ז שיכלימנו, ולא יהיה ק' על הרמב"ם שמדייק בתחלה אסור אבל בשנייה ושלישית מותר להכלימו בעבירות שבין אדם לחבירו. בשטמ"ק ב"ק צ"א גבי ביישו בדברים כ' בשם המאירי שאם נתכון להלבינו לכונת התוכחה שרשאי והכל תלוי בכונת הלב ועי"ז נאמר ויראת מאלקיך. בכת"י וואטיקן אינה המלה "תחלה".

גיליון
101

ה'לכה י'

חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות מפני שנפשן שפלה למאד ורוחם גמוכה, במכילתא משפטים: אין לי אלא אלמנה ויתום שאר כל אדם מנין, תלמוד לומר לא תענון דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרכן לענות הכתוב מדבר, לפי שיטת רש"י רק משמעות

אהבת ציון אל תשכח לנצח

ספר

אהבת ציון

על

מסכת כתובות

ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא יכוננה עליון

אהבת ציון מכל משכנות יעקב

כולל חידושי הלכות נפלאים, בפלפול נחמד ונאים, בפז מסולאים, חריפים ושנונים שבעתים מזוקקים, צרופות ככסף, בחזנות כזהב אשר און וחקר, הורה והונה אדם גדול בענקים, התמים בדעות, יבין שמועות, להבין ולהורות, זקן שקנה חכמה ובינה, הוא אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון המובהק, החריף העצום, פאר זמננו צבי ישראל והדרו המפורסם בגדולת צדקתו וענותנותו בקשיה מ"ה יוסף קליין שליט"א הנודע שמו בשערים המצויינים בהלכה, לשם ולתהלה בשם ר' יוסף משאבע יוסף הוא השליש בש"ס ופוסקים, ומשביר בר לתלמידיו הצמאים, ראש בי דינא בק"ק דונא-ס-ער דא הע"י (אונגארן) יע"א, ובסופו נספחו חידושים נפלאים על שלשה סוגיות שבועה שא"ב, קציצה, ונסכא דר"א.

הן כל יקר דאתה עיני חיבור המסואר הנפלא על מ"ס כתובות אשר פרשת גדולת תורתו, וצדקתו ומוטות כנפי חסידתו מודעת ככל הארץ, ובאורו נראה אור כי יהל על בית ישראל ישבעו ויתענגו מסוכי על מ"ס התלמוד על מעין חתום שתלוהו תרכנה סרעפותיו ותארכנה סארותיו, אמרתי להביא הספר הזה על מזבח הדפוס ולהוציאו לאור עולם. הצעיר אלעזר שענקעל בהרב וכו' המפורסם מ"ה יעקב שליט"א בהרב הגאון הצדיק המפורסם בעולם כקש"ת מ"ה זאב רוב וצלהיה.

קראקא

בדפוסו של יוסף פישער (גרףדנאסכע נ' 62).

שנת מה גדול אהבת ציון לפי.

פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשל"ה לפ"ק

הוצאת מוסד הרבנות והתורה

הקנין ע"מ
מס' ת"ר

הוצאת מוסד הרבנות והתורה

אשר עמון ברמו בחיבה נחון ב' בכל משלה ירך רטו
 על הלקק מה שעטית בעלמך ובדרושים הארכתי:
ובאלה הדברים אמרתי וכי לבאר מה שאמרו חז"ל
 זרעו לכם ללדקק וקלרו לפי חסד דסכך לפי
 כאמור הלקקק שעושה האדם אם נוחן בעין יפה בסבד
 פנים באופן שעל ידו גם אחרים נוחנין ומעשיו עושים
 פרי איך הלקקק שטו הוא דומה לרועה שסוף דבר
 מועט ועושה פרי מה שמזכר לאחרים על ידי כן איך
 יגדל שזרו חרות הרבים תלוי בו וזכו שאמרו זרעו לכם
 ללדקק כלומר שהלקקק שלך יכוי בנחיותו זרעו דסייט
 גדולים העשה לך שיהי עושה פרי וקלרו לפי חסד כפי
 מה שגמלה ועשה פרי וסבן:

אי לפי שפיר כ' המכרש"ל דמשום כבודו גרע וסייט
 דמשום בשאר המלכות או למוד החורס אם עושה
 רק לכבודו זה אינו נוגע לאחרים ומכ דעבד לגרמי
 הוא דעבד משא"כ בענין לקקק לטו כן אם הוא אינו
 עושה רק לכבוד ובאלמה לבו עליו דרו ובשרו עליו יכאב
 בזמן ממנו וכונו לר וממילא דנחיתו אינו בסבד פנים
 יפות אך בפנים זועפים ומחשבתו יכרת מהך מעשיו
 אזי אינו יכול לזכות את הרבים כי ינכרים דברי אמת
 איך הדברים נוגעים לאחרים גם כן משא"כ בזמן לקקק
 רק שרלטו שיקבל שזרו גם בעושי דסייט בשביל שיהי
 בני ואיך ערפ נוחן בסבד פנים ויהי מוסמד
 לאחרים בכך וסבן:

עיב שם דלמר מר זוערל ואמרי לט אמר ר"י אמר
 רשב"י נוח לו לאדם שימסור עצמו לכבשן
 האש ואל ילכין פני חברו ברבים מניל מהמר דכתיב ה"א
 מולאת וכי ע"ש רש"י והוא דלא שלח אליו מקודם
 משעה שהרביע בעלמה שנתעברה להודיע ולגלות לו
 הדברים והאלמה ומכ לט לכעמן הדברים במלחא
 דעבדל לגנוי י"ל מלחא בעממא דמלחא דלא גילתה
 מקודם דיראש לכפסא מלגלות וסבד שיהי עוב שאל
 לגלות שממנו כי אם יכוי סבד יודל כי זנח עס אחר
 חין כאל חיוב מיהא כי אינה רק שומרת יבם ואין כאל
 רק לאו אכן אם חנלה לו חכי בסכנה עומה דסכח
 באלמה אמרו ז"ל חין אשה חתעברא מביאה ראשונה אכן
 קספו על זכ מיעקב אבינו ע"ה דלמר על ראובן כחי
 וראשית אנוי ואיך נתעברה לאה מביאה ראשונה וע"ה
 מוכרש"ל ביבמות מה שתי בזה. אכן מה ש"ל בפסוק
 דלא דברו ז"ל אלף על הרוב אבל מיעוט י"ל דלחמתי
 דנתעברה אף מביאה ראשונה. וסנה דבר כחב הרמב"ן
 פ' ושב דכשי יודל סוד היבום והוא בל מהקרויב
 והנה כיבמט משבא היבם עליי סנה הוא אשת איש לכל
 דברי ואיכ היתה יריאש לגלות כי הוא ירון על הרוב
 ואיך לא ממנו נתעברה זנחה עס אחרים אח"כ אחר
 שבא עליי הוא כי כשבא עליי כ"י יודע שיהא בחולה
 ואיך ידונה למיחה וע"כ לא גילתה לו וא"ש. והשלמת
 הדברים למט באלמה לא דנה יודל למיחה כחבתי
 בע"ה בביאורי ע"ה משט דרשנו אם תרלס:

דף ס"ה ע"ה **ג** ח"ר הכסמא את עינו והכסמא את
 את כסמו וכי. הוא משנה שטי
 סוף שאכ וזכ סידור המשנה ולשונה שס וכן דין שרן
 דין אמת לאמתו וכל מי שאינו לא חונד ולא סומא
 ולא פסח ועשה עצמו כא' מסס אינו זמ מן סוקנס
 עד שיכוי כא' מסס שאלמר לרק לרק תרדוף וכל דין
 שליח שומר ומעט אה הרין וכו'. והמשך לשון המשנה
 קשב מאל וכבר עמד בו סגלון בעל תוי"ט דלמט הכנים
 בבא דכל מי שאינו לא חונד וכי בין וכן דין וכי
 לכל דין יבם מה שאמר ש"ל לרק לרק תרדוף ונדחק
 בחיים מאל יע"ה:

והנראה כשמסך לשון המשנה ופירושה דסנה במה
 שאמרו שנת ס"ק כל דין שרן דין אמת

לאמתו כאלו נעשה שתוף. ויין
 כיו סני ומאי לאמתו. ותי' חז"ל דלחיבה אמת
 אם מלטרף לט אכנס שיש לו דחיבה ציון דין אמת
 לא כיו לאמתו עכ"ל כתיב ויהי אף שאלחו להחייב
 לרדוף ולהסיו האמה רק עתה ויין חוכמה גדולה
 באלמט שזס פני' או חיו ויין חוכמה גדולה יכוי
 רק להסיו האמה על כל זמ יין חוכמה גדולה
 וכבר כזכירו חז"ל על זכ חוכמה גדולה וכן הוא כמי
 שריון לחת לו אפי' סוס לריוג יין חוכמה גדולה
 מכ"ש כל חיותו בכל לפי חוכמה גדולה ויין חוכמה
 שאין משגיחין עליו וירלס נחמה ויין חוכמה גדולה
 או פסח כדו שירחמו עליו ויין חוכמה גדולה או סומא
 זכ העני אף שאין כונחו ויין חוכמה גדולה וסנה
 שמחויבים לחת לו מן הדון ויין חוכמה גדולה ע"ה מה
 עושה רק כדו להסיו מה שיהיה ויין חוכמה גדולה
 נכסו לו עס כל זכ אסור ויין חוכמה גדולה ונחמן ומחייב
 חרדוף וייוו שהסור הפתור ויין חוכמה גדולה לרק לרק
 עפ"י לרק אבל לא חרדוף הפתור ויין חוכמה גדולה
 שכונחו רק להסיו האמה ויין חוכמה גדולה השקר ואף
 פסוק לרק לרק חרדוף על פני חוכמה גדולה שס במשנה
 שרן דין אמת לאמתו וזכ חוכמה גדולה על כל דין
 חונד ולא סומא וכי ואלמה ויין חוכמה גדולה לא
 ופירושה ויין חוכמה גדולה

משנה יחומס כ"י יכולה ליתן
 נכ. ופירש"י ז"ל יין חוכמה גדולה
 ש"י הא דלא פירש"י ז"ל נ"ל יין חוכמה גדולה
 כוח"י היינו משום דבגמ' יין חוכמה גדולה
 ולר"י דלז"ל חזר אומדל הוא יין חוכמה גדולה ויחרס
 חוסי' געיל דף כ' ע"כ לעקן יין חוכמה גדולה כמ"ה
 וכן הוא בשו"ע חומ"ס י"י יין חוכמה גדולה הרמב"ם
 דבר שאינו קלוב יש נומר ויין חוכמה גדולה יכול להחייב
 קלוב ואיך תקשה למט יין חוכמה גדולה דבר שאינו
 להכי פירש"י ז"ל אליבא דר"י יין חוכמה גדולה ולא בגדוה
 קלוב יעו"ה. וסקסח על דגוין יין חוכמה גדולה דבר
 מה סקסח דבא לקמן לר"י יין חוכמה גדולה דבר
 דלא אברו פרנסן סא מנחמו יין חוכמה גדולה פסק כר"י
 וכן סקסח ס"ה רבי חרדוף יין חוכמה גדולה ויחרס
 האחים נעלמט עישור נכסיה יין חוכמה גדולה הנחיות מן
 נעלמט. ולפי סניל מה מקשה יין חוכמה גדולה אינה
 דרבי בין אמירני ללל אחיני. יין חוכמה גדולה מחלק אליבא
 עישור נכסיה ובאמירני ס"ל יין חוכמה גדולה ס"ל לרבי
 מקשה על ר"ה הא כיון חוכמה גדולה יין חוכמה גדולה
 וכולל עישור נכסיה דכוי ויין חוכמה גדולה בלא אמירני
 בגדולה ויחרס דמהני מחיותו יין חוכמה גדולה שפיר אמרינן
 איך סו"ל דבר שאינו קלוב ויין חוכמה גדולה מירי באמירני
 ס"ל דלא אברו פרנסתו וכן יין חוכמה גדולה ויע"כ שפיר
אכן לענין נראה דנקיו ויין חוכמה גדולה לא קשי יעו"ה:
 דסקסח לפרמנסי יין חוכמה גדולה בעיניה על מה

יכיר למט לו ומשני בכנסיה ויין חוכמה גדולה יחסין ופ"י י"ג
 היתה לרבנן לר"מ מאלו חוכמה גדולה לז"ר מכלן ומקשה
 לר"מ הא גם לר"מ לא ויין חוכמה גדולה ויין חוכמה גדולה
 מכלן משום דסו"ל דבר חוכמה גדולה יין חוכמה גדולה ספלו לו לאמר
 דס"ל אדם מקנה דבר ע"ה ויין חוכמה גדולה הוא ז"ל לר"מ
 ג"כ דבר שאין לו קלוב ויין חוכמה גדולה יכול להקנות
 ובקלה"ה ס"י ס' וע"ה בתלמוד ויין חוכמה גדולה דבריו בתומים
 איש כיון דרבי וגם ר"ה ע"ה ויין חוכמה גדולה דבריו ז"ל ואיך
 בא לעולם איך סס לענוניה ויין חוכמה גדולה מקנה דבר שלא
 מן חוכמה גדולה יין חוכמה גדולה ויין חוכמה גדולה

ג או אמר סנה כר"י ויין חוכמה גדולה ע"ה
 טעמא דלז"ל חזר חוכמה גדולה ויין חוכמה גדולה ויין חוכמה גדולה
 כ"י. וסנה דעת סרביד ז"ל ויין חוכמה גדולה דקחני הסיא
 עישור יין חוכמה גדולה נכסיה דפליגי

חומר רב-אלהי (123456789)

תורה (הרב) [הרב] חתום

אוצרות חכמי אדם צובה

קד

פרק ו הלכה ה

כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה, ולא הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב, אבל המכה את חברו והמחרפו אף על פי שאינו רשאי אינו עובר משום לא תשנא.

נ"ב כתב מרן בכסף משנה שעם שאינו רשאי מפני שהוא עובר משום לא יוסיף עכ"ל ולעניות דעתי נראה משום שעובר אויאמר לרשע למה תכה רעך אף על פי שלא הכהו כל שכן אם הכהו. עוד כתב מרן דכן המחרף אף על פי שאינו רשאי מאחר שאינו מכה ומחרפו משנאתו אותו אינו עובר משום לא תשנא עכ"ל ולכאורה קצת קשה דהיכי דמי מחרפו ומכהו שלא מחמת שנאה אי משום שמוכיחו ומצות תוכחה עד קללה ועד הכאה. אם כן אמאי אינו רשאי דהרי קעביד מצות תוכחה ואינו עובר לא משום לא יוסיף ולא אויאמר לרשע וכו'. ואפשר דמיירי בעושה בדרך בדיחות וקאמר דאפילו בכה"ג נמי אינו רשאי: (משרת משה) ח"ג

פרק ו הלכה ז

הרואה חברו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך, המוכיח את חברו בין בדברים שבינו לבינו, בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא, אם קיבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שניה ושלישית, וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע, וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם.

כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלין בהן, ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו אלא בגדים בינונים נאים, ולא יהא בשרו נראה מתחת מדיו כמו בגדי הפשתן הקלים ביותר שעושים במצרים, ולא יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו בגדי גסי הרוח אלא עד עקבו ובית יד שלו עד ראשי אצבעותיו, ולא ישלשל טליתו מפני שנראה כגסות הרוח אלא בשבת בלבד אם אין לו להחליף, ולא ינעל מנעלים מטולאים טלאי על גבי טלאי בימות החמה, אבל בימות הגשמים מותר אם היה עני, לא יצא מבושם לשוק ולא בבגדים מבושמים ולא ישים בושם בשערו, אבל אם משח בשרו בבושם כדי להעביר את הזוהמא מותר, וכן לא יצא יחידי בלילה, אלא אם כן היה לו זמן קבוע לצאת בו לתלמודו, כל אלו מפני החשד.

וכתב מרן שהיא בשבת בדרך קי"ד ע"ב. נ"ב קצת קשה שהרי שם אמרו דחייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות ע"כ ואמאי רבינו נקט לה בלשון איסור לחוד. ועוד יש להקשות ממה שאמרו שם ברישא משם רבי יוחנן אם נמצא רבב ופירש"י שומן וחלב ואח"כ אמרו רבינא אמר רבד איתמר ופירש"י עניין שכבת זרע לשון מרבדים רבדתי ערשי ע"ש וסיימו דלא פליגי הא בגלימא אפילו רבב הא בלבושא שהוא תחתון רבד אין רבב לא ע"ש וא"כ רבינו ז"ל גם כן היה לו לחלק בהכי בין עליון לתחתון כמ"ש בש"ס. וא"ת דרבינא מיירי בכגד התחתון שאם היה בו רבד אז חייב מיתה אבל אם יהיה בו רבב ליכא חיוב מיתה אלא איסור לחוד וגם רבינו מיירי ברבב שכן כתב כחם או שמנונית וכיוצא ולכן כתב ביה לשון איסור לחוד. אפילו הכי קשה דהיאך אפשר שעיקר דין וחילוק הש"ס לא יודיענו ויכתוב דיוק היוצא מן הש"ס בלבד. גם דדברי רבינו באו סתומים וחתומים דקאמר בכגדו סתם ומנ"ל דאתחתון בלבד קאמר ולא אעליון או אכולהו מלבושים ולכאורה צריך יישוב. (משרת משה)

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the name 'Solle' and various scribbles.

אליעזר שמותי הוא אפ"ה לגבי תרווייהו אין הלכה כוותיה. ומשום הכי פסק רבינו כרב ורבי אליעזר דהוו להו תרי לגבי רבי יוחנן וכמ"ש הרב החבי"ב משם רלנ"ח. ובהכי אשכחנא פתרון למה שתירץ רבי דוד ערמא הובאו דבריו בספר זהב שבא דף קי"ב ע"א דכי מצרפת עם רב לשמואל הוו להו תרי לגבי רבי יוחנן דאליבא דתרווייהו בעינן יותר מנזיפה וכתב עוד וליכא למימר דאי מצרפת ר"י בהדי שמואל הוו לגבי רב תרי לגביה שאמר עד הכאה ולתרווייהו לא בעי הכאה ע"כ. ולא נתן טעם לדבר דלמה ליכא למימר הכי. וכפי מה שכתב משם רלנ"ח אתי שפיר מה שכתב הרב דליכא למימר הכי משום דמאחר דשמואל אין הלכה כוותיה לגבי רב אינו מן המנין למנות אותו עם רבי יוחנן ולהיותם תרי לגבי רב וכמ"ש הרב החבי"ב משם רלנ"ח ומשום הכי כתב הרב דליכא למימר וכו' זהו מה שנראה לעניות דעתי בבאיור דברי הרב דוד ערמא וכן הרב שני לוחות הברית תירץ הכי ע"ש בתחילת ספרו. והרב שער אפרים בסימן ס"ה הקשה עליו וז"ל ודבריו אינם מובנים לי הלא ג"כ נוכל לומר דדברי רב בטלים נגד רבי יוחנן ושמואל דתרווייהו ס"ל דשיעור תוכחה אינו יותר עד קללה והלכה כרבי יוחנן נגד שמואל וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ע"כ. ולעניות דעתי כפי מ"ש משם רלנ"ח פשיטא דליכא למימר הכי והיינו מ"ש הרד"ע וליכא למימר דאי מצרפת רבי יוחנן בהדיה וכו' וכמו שכתבנו לעיל והנה הרב זהב שבא נתן טעם לדברי הרד"ע וז"ל והטעם ברור דדעת ר"י רחוק משניהם לגמרי לא כמר ולא כמר אבל דעת שמואל יותר קרוב לגבי רב וברור הוא ע"כ. ואחרי המחילה מילתיה דרב לא ברירא לי דאדרבא דברי שמואל יותר הם קרובים לגבי רבי יוחנן דבכלל דברי שמואל שאמר עד קללה נכללים דברי ר"י שאמר עד נזיפה דבכלל קללה איתיה לנזיפה וא"כ הם יותר קרובים דברי שמואל לדברי ר"י וכ"כ הרב גופיה בהדיא בספר רצוף אהבה דף קמ"ט וז"ל ותו אתי שפיר דאל"כ מה הקשה הא כתיב נזיפה ובכלל קללה איתיה לנזיפה דהיינו חרון אף אבל הכאה אינה בכלל ע"כ. הרי בהדיא משמע מדברי הרב דדברי שמואל יותר הם קרובים לגבי ר"י ולא לגבי רב וא"כ איך הוא סותר את עצמו, ומ"ש הרד"ע וליכא למימר וכו' הא אין עליך לומר אלא כמו שפירשנו. והנה כפי האי כללא דכייל לן הרב החבי"ב משם רלנ"ח דשמואל ור"י לא חשיבי תרי לגבי רב ואחר עמו דכיון דשמואל אין הלכה כוותיה לגבי רב אינו מן המניין למנות אותו עם ר"י ולהיותם תרי לגבי רבי יוחנן וכמו שכתבנו לעיל. לפי זה תמיהא לי

כתב הלח"מ דאיתא בפרק אלו מציאות וכו' ויש לעיין בדברי רבינו למה לא הזכיר וכו' יע"ש. והרב מקראי קדש כתב דבספר שער אפרים סימן ס"ה בשם מהר"ש הכהן תירץ וכו' עד הרי דהסוגיות אין חולקות כאמור ע"ש. וראיתי בספר צרור החיים שכתב על דברי הרב דלא הבנתי דבריו דודאי הלח"מ ומהרש"ך וכו' עד הא אין עליך לומר אלא כתירוץ מוהרש"ך דסמך על מה שכתב בפ"ה מה' ת"ת ע"ש. ואחרי המחילה נראה לעניות דעתי דלא ירד לעומקן של דברים דהנה מ"ש אבל כל עיקר קושיתו היא דלדעת רבינו שכתב הדין בין אדם לחבירו ולמה השמיט הא דתלמיד לרב וכו' ועל זה תירץ דודאי רבינו סמך וכו' איני יודע מה תיקן בזה דאכתי קושית רבו מוהר"ח"א במקומה עומדת שהרי מצינו בפ"א מהלכות גזילה דפסק כסוגיא דאלו מציאות א"כ מדוע לא זכר הא דתלמיד לרב. וגם מ"ש ולפי דברי מורי הרב אדרבא קשה טובא דכיון דרבינו פסק כסוגיא דאלו מציאות וכו' א"כ מדוע לא כתב דין תלמיד לרב וכו'. מה מאד תמהני עליו בזה דהיא גופא קשה למוהר"ח"א על תירוץ א' וא"כ מאי קאמר ולפי דברי מורי הרב וכו' דהוא הכי קא מקשה למהרש"ך דתירץ דרבינו סמך על סוגיא דערכין ואותביה הרב דהא רבינו בהדיא בהלכות גזילה פסק כסוגיא דאלו מציאות ומאחר דפסק הוא כוותה הדרא קושית הלח"מ לדוכתה דלמה לא הזכיר הא דתלמיד לרב מאחר דרבינו פסק כוותה באופן דדברי הרב צרור החיים שגבו מני. ומה שנראה לעניות דעתי לישב דברי מוהרש"ך בדוחק והוא דלעולם רבינו פסק כההיא דאלו מציאות בכל הדברים האמורים שם רק לענין מ"ש הוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב לא פסק כן מאחר דמצינו ברייתא דפליגי עלה בהדיא ולכך לא פסק כסוגיא דאלו מציאות בהא מטעם האמור.

שם וכן תמיד חייב אדם להוכיחו וכו' וכתב מרן ברייתא פ"ג דערכין וכו' ע"ש. והלח"מ דחה דבריו יע"ש ולעניות דעתי אפשר לתרץ לקושית הסמ"ג במ"ש הרב החבי"ב בכללי התלמוד כלל נ"ו דהיכא דפליגי רב ושמואל בדין אחד והלכה כשמואל וכו' עד אינו מן המנין למנות אותו עם ר"י ולהיותם תרי לגבי תרי רלנ"ח סימן י"א ע"ש א"כ כפי זה אפשר לומר דה"ט דרבינו דפסק כרב משום דר"א דברייתא ס"ל כרב והוו להו תרי לגבי רבי יוחנן ואע"ג דהלכה כרבי יוחנן לגביה כל חד וחד דהלכה כוותיה לגבי רב דרב ורבי יוחנן הלכה כר"י והלכה כוותיה לגבי רבי אליעזר דרבי

ואידך מאן דאמר סברי מרנן דאם באת ללמוד צריך ללמוד כדמותו בצלמו וזה דבר דלא אפשר אי משום דאגב חביבותא וכו' אי משום דשאל גופיה שלא כדין הוא דעבד וברוח רעה הוה מה דהוה. באופן דהני מילי מעלייתא שאמר מר הרב שנות חיים ז"ל להוכיח מן הכתוב לשיטת רבינו ז"ל בזה שיחתו צריכה תלמוד גדול ולא ידענא מאי אידון בהו וכמו שיראה הרואה והמעייין בצדק. (משרת משה)

עיינן להרב לח"מ ז"ל שהקשה סוגיא דפרק אלו מציאות דל"א עם סוגיא דערכין דט"ז ע"ש.

וכל לגבי דידי נלע"ד דלק"מ דאותם תרי דרשות אין דרשא דומה לחברתה דבפרק אלו מציאות דאמר ואימא הוכח חדא זימנא תוכיח תרי זימני ואמר לו הוכח אפילו ק' פעמים משמע עיקר הילפותא אינה אלא דחייב להוכיח אפילו ק' פעמים אך לעולם אימא לך דבכולהו כשקיבל ממנו כעין שמוכיחו אלא שאחרי שהלך מאתו המוכיח חזר לסורו הרע דהוה אמינא כיון שכבר הוכיחו פ"א על דבר זה קיים המצוה ואינו חייב עוד להוכיחו קמ"ל קרא דהוכח דאפילו ק' פעמים חייב להוכיחו. אך ההיא סוגיא דערכין אתא לאשמעינן חידושא טפי דאפילו בלא קבל חייב להוכיחו ק' פעמים עד הכאה או עד נזיפה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וההיא דלא קבל לא נפקא מהוכח אלא מתוכיח דמשמע מ"מ דר"ל באיזה אופן שתהיה אם קיבל או לא קבל חייב להוכיח ודמאי לההיא דאפילו תלמיד לרב דפרק אלו מציאות דנפקא לן מדרשא דמ"מ וא"כ כל סוגיא בדוכתא עדיפא דההיא דרשא דיליף בההיא סוגיא לא הוה נפקא מילפותא דסוגיא אחריתי ולכך אצטריכו תרווייהו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

אלא דאכתי קשה מה שהקשה עוד הר' ז"ל שם על רבינו דלא פסק ההיא דאפילו תלמיד לרב דלפי האמור בדברינו התרי סוגיות ליכא פלוגתא בינייהו דמר אמר חדא ומא"ח ול"פ דמההיא דרשא דמ"מ דדריש בערכין יש לרבות ג"כ אפילו תלמיד לרב וכבר ראיתי להרב המגיה במש"ל שכתב ליישב דס"ל לרבינו דהוכחת התלמיד לרב אינו כאשר ידבר איש אל רעהו אלא לומר לו למדתנו רבינו וכו' וכבר כתבו רבינו בפ"ה מה' ת"ת ע"ש. אך כל עין רואה אין זה מספיק דמנין לו חילוק זה דבגמ' סתם אמרו אפילו תלמיד לרב ונראה דכל אפיא שויין בזה ועוד גם למטוניה לא הו"ל לרבינו

מילתא על הרב החבי"ב גופיה מ"ש בכללי התלמוד כלל נ"ד וז"ל כתב הר"י אדרבי ז"ל בתשובה סימן קס"ג רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ויש לתמוה בלאו הכי בנדון שלו הלכה כרבי יוחנן כיון דשמואל קאי כותיה והוה ליה רביס לגבי יחיד ע"כ. וכפי האי כללא דכייל לן מר הכא א"כ מאי קשיא ליה על דברי מוהר"י אדרבי דהא השתא ומה דאפילו אם היה רב ואחר עמו פליגי עם רבי יוחנן ושמואל דפליגי עם רב סבירא ליה כרבי יוחנן ואפ"ה אינו מן המנין לימנות עם ר"י ולהיותם תרי לגבי תרי א"כ מכל שכן וקל וחומר דאינו מן המנין לימנות עם ר"י כי היכי דליהוי תרווייהו היפך רב והלכה כוותיהו וכעת צל"ע. (בגדי ישע)

נ"ב כתב מרן דסמ"ג תמה על רבינו דפסק כרב במקום רבי יוחנן וכו' ע"ש וראיתי אני להרב שנות חיים בפרשת ויגש בדף מ"ט ע"ג דיישב ע"פ מה שכתב הרב המגיד בפ"ז מהלכות אישות דאע"ג דהלכה כרבי יוחנן הכא סוגיא מכרעת כרב ע"ש וא"כ הכא נמי הכתובים מכריעין כרב דהא אחר נזיפה וקללה כתיב ויטל שאול את החנית הרי שהוכיח עד הכאה עכ"ל.

ישותיה דמר לא ידענא דהרי בש"ס (ערכין טז ע"ב) מאן דאמר עד הכאה אייתי ראייה לדבריו מהאי קרא דויטל שאול את החנית להכותו ופריך למאן דאמר עד נזיפה הכתיב הכאה וקללה. ותירצו שאני התם דאגב חביבותא יתירא דהוה ביה ליהונתן בדוד מסר נפשיה טפי ע"כ הרי דס"ל מר דאין ראייה מהכתוב. ועוד קשה דאם באת להוכיח מזה הכתוב היה לו לומר עד שיבוא להכותו בחנית ויבוא לסכנת מות אבל סתם הכאה לא סגי וזה לא אמרה אדם מעולם שיכניס עצמו בסכנת מות משום מצות הוכח תוכיח. אלא מאי אית לך למימר דאין ראייה מהא דיהונתן דשאני התם אגב חביבותא וכו' ונראה דהוא עצמו כוונת הש"ס שאמר מסר נפשיה טפי רוצה לומר שהכניס עצמו בסכנת מות כזה אבל כי קתני אשאר דבני אדם לא חייבוהו.

וגם מלבד זה אין להוכיח מסוגיא דהאי קרא. דשאני שאול שהוא מלך וחמת מלך מלאכי מות ורוח רעה שהיתה בו באותו זמן דין גרמא שכעס על בנו והפריז על המדה וא"כ אין להביא ראייה מהא דשאול. ואף מאן דאמר עד הכאה והביא מינה ראייה ודאי שכוונתו בהכאה בעלמא ביד או ברגל שדוחה אותו להמוכיח וכדמות ראייה וזכר לדבר הוא דאייתי מינה